

Украинци-българолюбци

ВРЪЗКИТЕ НА УКРАИНСКИЯ БЕЛЕТРИСТ ВАСИЛ СТЕФАНИК С БЪЛГАРСКИ ЛИТЕРАТУРНИ ТВОРЦИ

Васил Стефаник е виден украински белетрист в началото на ХХ век, чиито произведения са преведени на много европейски езици, включително и на български език. Писателят увлича читателите със своя тънък психологизъм, отличното познаване живота на западноукраинските селяни, с умело използване в произведенията си народната реч, съчетавайки болката и тъгата с лиризма и лаконизма, със социална и духовна неповторимост на литературните образи. Стефаник е представител в украинската литература на нова естетика, описвайки трагизма в живота на своите съселяни, но същевременно читателите усещат духът на реализма в неговите новели. Не случайно го наричат „селския литературен Бетовен“.

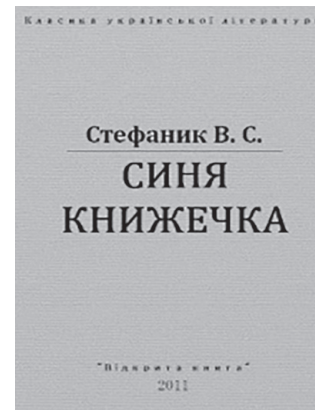
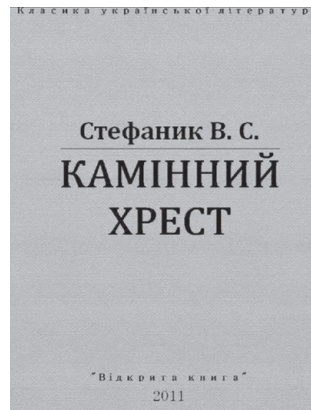
на характерите, драматично насочване на действието, богат философски подтекст.

От 1908 до 1918 г. Васил Стефаник е депутат в Австрийския парламент. След Октомврийската революция от 1917 г. той поддържа литературни връзки с писатели от Съветска Украйна, през 1928 г. правителството в Киев му отпуска скромна пенсия. Стефаник почива на 7 декември 1936 г. в родното си село Русив. През 1941 г. в дома на писателя в родното му място е открит музей на Васил Стефаник.

Да разгледаме връзките на Васил Стефаник с български литературни творци и по-точно с видния български писател Петко Тодоров. Последният следва славянски езици в Швейцария, но се премества в Берлин през 1899 г., като продължава да учи славянска филология. Същата година, когато пристига в немската столица, Петко Тодоров чете новелите на Стефаник и те му правят силно впечатление. Българският писател започва да си кореспондира с Васил Стефаник в края на 1900 г., като адреса му получава от Олга Кобилянска. В Централния държавен исторически архив – София се съхраняват две оригинални писма на Васил Стефаник. Първото писмо е от 16 януари 1901 г., написано на украински език, в което Стефаник изразява съгласието си да разменя книги с Тодоров.

Запазено е и още едно писмо на Васил Стефаник до Петко Тодоров от 20 април 1901 г., написано на руски език. След като се извинява, че е бил болен и затова не е можал да изпрати книгите си, той пише: „Вашата литература – срамно ми е да призная – не зная, а Вие ми посочете автори и книжарници, от където може да получа книги“.

От Петко Тодоров до нас е достигнало едно кратко писмо до Стефаник, писано на 13 март 1901 г. Като му се извинява за закъснелия отговор, Тодоров пише: „Надявам се, че след това писмо ще получа Ваши произведения и тогава ще Ви пиша подробно. Много ми се иска да се запозная с литературата на младите славянски народи и след това да запозная и нашата българска публика с нея. Нали е срамно –

ще го повторя още веднъж и на Вас – че ние славяните свободно почти можем да четем и се разбираме, а не знаем почти нищо за себе си!... Кобилянска ми писа, че Вие сте написали нова драма. У нас, у славяните толкова са малко драматурзите – иска ми се да се запозная с тази Ваша драма“. Можем да предположим, че кореспонденцията между двамата литературни творци не е само тези три запазени писма, а има и още.

След като се запознава с творбите на Васил Стефаник, Петко Тодоров започва ревностно да популяризира новелите му в България. Ценното е това, че той схваща правилно идейното съдържание на творбите на украинския писател-демократ, който изобразява живота на западноукраинското селячество в условията на национален и социален гнет. Тодоров пише за Стефаник: „Никой като него не е тъй художествено представил в малки кръжило (по 2-3 страници) украинския селски живот... За рисуваните образи авторът взема най-ярки бои. Стефаник е реалист. Всичко му служи за повод; представя оригинално, овява с възбуда (магия – бел. автора) на поезията; под опис туря живописна почва. На всичко от сърцето дава отзвук в природата“.

Благодарение на Петко Тодоров новелите на Васил Стефаник проникват в България още през 1900 г., като той пренася сборниците му на украински език и ги раздава на свои приятели и литературни творци. Първите преводи на български език на произведенията на Стефаник се появяват едва през 1911 г. Първо е преведена и публикувана през 1911 г. лиричeskата поема „Път“, след това през 1912 г. е отпечатана новелата „Моето слово“, а през 1914 г. са публикувани трите новели „Каменен кръст“, „Новина“ и „Деца“, преведени от Р. Кръстева.

Задълбочена и точна в идейно отношение характеристика на епохата и творчеството на Стефаник Петко Тодоров дава в специална статия за украинския литературен творец. Тъй като тези редове са литературно-критическа класика, ще си позволим да дадем по-голям откъс: „...той (Стефаник – бел. автора) е сам селянин, роден в село и неговите къси очерци и импресии дишат преснатостта на непосредственото преживяване и заразяват със своята искреност – достойнства, наистина, тъй редки в нашето време на книжовна суета, и което все пак оставят първа и главна основа на всяко поетично дело. Без всяка видима преднамереност, без всякакво умуване, Стефаник улавя и разкрива в най-примитивната и проста среда чувства и преживявания на своя европейски съвременник и не един път в неговите творения се открояват в поетическо ясновидство духовните проблеми на нашето време. Ако и тези произведения да бъдат пропити с национален дух, артистичната им обработка и смогването на автора да издигне и най-простите си мотиви до общочовешка важност и обективност им придават до голяма степен и общочовешки интерес, нещо, което не можеха да достигнат... в произведенията си инак

много гениални руски писатели, от които Стефаник се е влиял и се родей с тях по мекото си и състрадателно отношение към всяко същество, носещо образ и подобие човешко. При все това името на Стефаник е малко известно в Русия, защото там дори и най-прогресивните литературни кръгове, още от времето на Белински са навикнали да гледат на всички културни усилия на украинците, както и на нас, българите, с нескривано недоверие и снизходителна усмивка. Но Максим Горки, който с рядък и изключителен интерес следи за всеки художествен трепет на своето време, един път на остров Капри, когато стана помежду ни дума за Стефаник, процитира наизуст няколко реда от очерка му „Новина“, чудно хубави по своята библийска простота и изразителност, и каза, че той много високо цени художествения такт на украинския писател.

В 1900 г., когато украинската литература виждаше в лицето на Стефаник своя най-талантлив белетрист, той със съжаление ми писа, че украинци и българи, „...ние толкова сме близо, а не се познаваме“; от тогава се мина много време, през което се преведоха на нашия език какви ли не работи, но името на Стефаник едва ли е познато някому у нас. А както в миналото някога украинските писатели Шевченко и Марко Вовчок цяла област за поетическо възхновение, дадох първия тласък на българската белетристика и дори от тези писатели Петко Славейков и Любен Каравелов взеха първите форми на своите творения, така и днес и Стефаник, и Олга Кобилянска, и Мартович, и Лепкий със своите мотиви и концепции... биха могли твърде много да спомогнат на българския писател да намери себе си и да разшири и да се освободи от много съмнения, които запречат пътя му, защото каквито и различни да бъдат условията, при които е оставена да се развива украинската култура от нашите, но основата на тая култура е почти една и съща с нашата“.

Петко Тодоров в тази своя статия дава много върно оценка както за значението на Стефаник за украинската и европейската литература, така и полезността неговите произведения да се преведат на български език и те да бъдат образци за българските литературни творци.

И още един български епизод, отнасящ се до Васил Стефаник. През октомври 1935 г. в Градския музей на Лвов се организира изложба, на който е изложени бюстовете на двама украински писатели: на Васил Стефаник и Васил Пачовский. Двата бюста са изработени в София от украинският скулптор проф. Михайло Парашчук, който живее в България. В Централния държавен архив – София има благодарствено писмо от проф. Иларион Свенцицки, Директор на украинския музей в Лвов до скулптора проф. Михайло Парашчук. Каква е съдбата на двата бюста след изложбата е неизвестно.

Никола КАРАИВАНОВ,
гр. София, Р България. Специално за в-к «Роден край»

1903 г. Отляво надясно: Михайло Коцюбинский, Васил Стефаник, Олена Пчилка, Леся Украинка, Михайло Старицкий, Гнат Хоткевич, Володимир Самийленко